

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 3/2011

Reportage från årsstämman, sid 5

Bilder från årsstämman:

23 Ada efter privattjuren 7222, är Håkans favoritko, foto Lars Schale

Kvigor på Granhammar, den grå är 1075 Lucia (525 Munter - 787 Benjamin), foto Lars Schale

Innehåll

Bilder från stämman.....	2
Styrelsen har ordet	3
Föreningsadresser	4
Redaktörsord.....	4
Reportage från årsstämman.....	5-6
Min första fjällkostämma	6-7
Tjursidor.....	8-11
Den ursprungliga smaken.....	12-13
Lite av varje	14
Ekonomisk redovisning	15
Var rädd om dina kolinjer.....	16-17
Stämman i Norge.....	18
Livdjur	19
Bild från stämman	20

Tidningen Fjällkon

Redaktör:

Kristina Torén

Stagneliusvägen 23, 6tr

112 59 Stockholm

tel/fax, kväll: 08/656 88 09

e-post:kristina.toren@comhem.se

Ansvarig utgivare:

Robert Nilsson

Tryck:

Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala

Tidningen Fjällkon är Svensk Fjällrasavels medlemstidning som ges ut ca 4 ggr per år. Däremellan skickas aktuell information ut.

Annonseringen med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes" är gratis för medlemmar.

Samtliga artiklar i Tidningen Fjällkon är författade av redaktionskommittén om ej annat anges. Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel, utan är författarnas egna.

Tidningen får i korta drag citeras om källan anges. Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806

Utgivningsbevis PRV nr 21560

Medlemsavgift:

300:- insättes årligen helst på Svensk Fjällrasavels BG 5361-8070. OBS! Skriv ditt namn och adress!

STYRELSEN HAR ORDET

Hej alla fjällko vänner.

Nyss hemkommen från en liten tripp till Norge för ett besök på den årliga lantbruksutställningen Dyrskuen, (hoppas kunna skriva om detta i ett senare nummer). Så blir man påmind om den sommar som varit. Inte har vädergudarna varit rättvisa. I Norge har det på vissa ställen regnat upp mot 800 mm sedan midsommar. Det är nästan lika mycket som årsnederbörden i Bergen som ju är känt som ett regnhål. Här i Uppland har det varit torrare än någonsin. Nästan inget regn på hela våren och försommaren. Och i andra delar av Sverige har det regnat omåttligt. För våran del här på Focksta så har skörden blivit c:a 2/3 av normalt hittills. Nu hoppas vi på en bra 3:e skörd nu när regnet äntligen kom. Men som vanligt vill det inte sluta när det har börjat. Det är sådana här gånger man börjar fundera på om det är klimatförändring som är på gång eller om det är en helt normal variation som meteorologerna brukar säga! Och vad det gäller betena denna sommar har man fått ta hänsyn till vilket väder det har varit den aktuella dagen. När termometern närmar sig 30 grader i skuggan med gassande solsken då är det tur att ha Sävaån intill sig. Där kan korna stå i vattnet bland lummiga alar och pilar och svalka sig. Inte blir det mycket bete sådana dagar. Och inte orkar man så mycket själv heller för den delen. Ibland önskar man att man kunde få stå bland korna i ån och svalka sig.

Det som gäller för föreningen är närmast Elmiautställningen som vi får hoppas kan ge oss ett bra tillfälle att få visa upp vår förening och våra förträffliga kor. Sedan står den årliga samlingen av tjurar på Aleback på tur. Och där får vi se om det blir bättre lycka i år än förra året.

/ Göran Lundström

Omslagsbilden:

Fjällnära 9053 Saga (850 Link - 583 Grälle) hos Karin & Håkan på Granhammar

Foto: Johanna Engman

Ordförande:
Robert Nilsson
Övre Svartlå 515
961 98 Boden
tel: 0928-401 06
fax: 0928-402 10
e-post: korn@telia.com

Vice ordförande:
Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25
e-post: nilsesihyttan@telia.com

Kassör:
Evy Schale
Killhult
312 98 Växtorp
tel/fax: 0430-311 18
e-post: evy@schale.se

Sekreterare:
Louise Lindqvist
Andersfors 5797
820 70 Bergsjö
tel: 0652-530 33
e-post: gimskogen@tyfonmail.se

Ledamöter:
Thomas Lundholm
Brottan
820 77 Gnarp
tel: 0652-207 00
e-post: brottan@telia.com

Göran Lundström
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 070-593 66 13
e-post: goran.lundstrom@yahoo.se

Annelie Söder
Kläcklinge Lyckan
355 96 Kalvsvik
tel: 0730-59 46 95
e-post: anneliesoder@hotmail.com

Suppleanter:
Lars Halvarsson
Perjosvägen 5
782 75 Malungsfors
tel: 073-028 00 01

Anders Söderberg
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 076-127 63 05

Valberedning (s. k.)
Lars-Göran Lindgren
Velinga Sjogerdala 2
522 92 Tidaholm
tel: 0502-221 11

Revisor:
Lennart Olofsson
St Bredäng 10
461 95 Trollhättan
tel: 0520-42 32 90

Revisorssuppleant:
Tove Klackenber
Västerslänt 98
424 35 Angered

Livdjursförmedling:
Mårten Dahlberg
Mariebergs Gård 1296
872 96 Bjärträ
tel: 0612-532 67
fax: 0612-531 07
OBS! Tel. tid måndagar
12-13

Stambokföring:
Göran Lundström
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 070-593 66 13
e-post: goran.lundstrom@yahoo.se

Renrasighetsintyg
Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25

Fjällnära kommitté:
Ivan Eriksson (s. k.)
Torsvi Svanviken
745 99 Enköping
tel: 0171-830 35
Lars-Göran Lindgren
Lars Halvarsson

Avelskommitté
Thomas Lundholm
Göran Lundström
Robert Nilsson

Tidningen Fjällkon
Redaktör:
Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel: 08-656 88 09, kväll
e-post: kristina.toren@comhem.se
Ansvarig utgivare:
Robert Nilsson

Redaktörsord

Hej!

Sent omsider, här kommer nummer 3 av Fjällkon! I detta nummer finns det mycket att läsa om bl. a. två reportage från årsstämman i Örebrotrakten, om kolinjer, om "Smaken av Fjällko" och som vanligt om tjurar m.m. Hoppas ni finner detta läsvärt!

Nyss hemkommen från en fantastisk helg på landet, när kunde man gå ute i kortärmad tröja i Oktober utan att frysa sist? Tyvärr hade jag och min bror kökstjänst så vi kunde inte njuta av det fina vädret så mycket... Annars jobbade jag hela sommaren förutom 2 veckor i mitten av Augusti när jag hade semester. Även då var jag på landet, men då var det inte så varmt och inte fanns det så mycket svamp heller... Nu fanns det mängder av trättkantareller, man behövde inte gå långt för att plocka en korg full...

Nästa punkt på dagordningen blir Elmia om några veckor! Hoppas att vi ses där!

Hälsningar från

Kristina

OBS! Manusstopp! OBS!
Manusstopp för nästa nummer av tidningen är den
15/11 2011!
Material skickas till redaktör Kristina Torén
e-post: kristina.toren@comhem.se
Postadress ser ni här till vänster.

ÅRSSTÄMMAN 2011

Håkan visar sinkor och kvigor på Granhammar, foto Lars Schale

Så har vi då än en gång hållit stämman. Den här gången hos Karin och Håkan Lundqvist i Granhammar i Närke sydväst om Örebro. Tänk vad trevligt det är när man känner att arrangören lagt ner hela sin själ för att åstadkomma något riktigt intressant. För det mesta lyckas det också. Tiden går så fort och så plötsligt är det dags att åka hem igen. Och återigen har man fått lära känna en liten del av vårt avlånga land. Små pärlor som man inte hade en aning om fanns. Så när den sista ostkanten blivit uppäten efter hemkomsten så önskar man att det var fyra mil till ostbutik istället för som nu fyrtio. Årets stämman var enligt mitt tycke väldigt variationsrik.

Men vi kanske ska ta det från början. Efter välkomstfiikat, presentationen och rumsfördelningen samlades vi i ladugården för att titta på korna under kvällsmjölkningsen. Besättningen består av ca 35 kor varav 3 st jersey, 25% fjällkor och resten fjällnära. Mjölken tas om hand i det egna mejeriet där det tillverkas mejeriprodukter av olika slag och även då förstås flera olika sorters ostar. Ni kan tänka er vilken god mat vi förplägades med. Måltiderna intogs i gårdens "lada", en byggnad som för en del år sedan renoverades framför kamerorna av Ernst Kirschsteiger med allt vad det nu innebar av publicitet på både gott och ont. Men för att återgå till kvällsmjölkningsen så var det intressant att se den stora variationen hos fjällkorna. Tyvärr var besättningen ännu inte ansluten till kokontrollen, varför det inte fanns några siffror på avkastning och halter. Det tror jag att man som mejerist skulle ha riktigt stor glädje av. Hur har den tuffa miljön som gjort den fjällnära kon så liten påverkat hennes förmåga att producera? Det är ju det som intresserar en gammal avdankad kontrollassistent som jag.

Stutar på Lekeberga gård, foto Lars Schale >>>

Vad som är kvar i mjölken när man tagit bort vattnet. Inaveln påverkar ju klart också en sådan här liten grupp.

Vi får hoppas att det finns några guldkorn kvar nu när föreningen bl.a. ska testa hur det ser ut med kaseinerna i rasens mjölk. Kaseinet är det som gör att det blir ost av mjölken. Riktigt spännande ska det bli. Men för att återgå till stämman så ägnades fredagen som vanligt åt sightseeing. Eftersom gårdarna låg så nära varandra fick det bli egna bilar i karavan och först ut var närmsta grannen Svansgård. Här födde man upp stutar ekologiskt, ca 120 st av SRB-ras. Just för tillfället höll man på att uppföra en jättelik lösdrift. Vi bjöds på förmiddagskaffe med god kaka. Sedan bar det iväg till Lekeberga gård och familjen Drakenberg. Här finns en liten besättning om ca 15 fjällnära kor och tjuren Skuggans Göran. Men några kor fick vi inte se, de var för tillfället utlånade till Kungen för att göra fåren sällskap på Djurgården i Stockholm. Några stutar fanns och så mängder av får.

Besättningen bestod av ca 500 tackor. En styckningslokal hade inretts i ett av gårdens gamla hus och där på andra våningen fanns också en mysig serveringslokal. Här intog vi vår lunch. Sedan bar det iväg till Riseberga kloster för lite andlig spis. Nåja, någon verksamhet förekommer förstås inte bland ruinerna men väl en ansevärd mängd turister och en guide utklädd till nunna levandegjorde för oss hur det kunde se ut i ett kloster på 1400-talet.

Sedan ställde ju Gustav Vasa till det förfärligt på 1500-talet men det är en annan historia.

Vi avslutade dagens rundresa på Berga gård hos Claes och Karolina Schneider och deras 12 000 KRAV-godkända höns. Vi fick förstås inte komma in i höns huset (av smittskyddsskäl) men vi fick oss berättat om gårdens alla aktiviteter. Här finns 120 ha åker plus 80 ha som arrenderas men också 90 ha skog. För den som vill ha några dagars semester eller bara övernatta finns "Bed and breakfast" som är öppet året om. Man odlar alla fyra sädeslagen, timotej samt dessutom lin för oljeframställning och i år också några tunnland solrosor som lyste vackert gula utmed uppfarten till gården. Och så tillverkade man då glass av en del av gårdens ägg och med mjölk från Karin och Håkan och deras fjällkor. Eftermiddagsfiket bestod förstås av kaffe och glass med mängder av olika smaker. En liten gårdsbutik finns också där man kan köpa ägg och glass.

Dagen avslutades med middag som bestod av kräftor med tillbehör och avnjöts i ladan hos Karin och Håkan. Medan solen gick ner bakom Kilsbergen tog vi igen oss och lyssnade på Lennart Fröding när han berättade och visade bilder på hästen i jordbruket.

Karin och Håkan informerar om gården Granhammar som är på väg att bli KRAV-godkänd, foto Lars Schale

Vill du veta mer om gårdarna vi besökte så gå in på vår hemsida och klicka på "Länkar". Där hittar du "Gårdsmejeri Ostbiten" och därifrån kan du sedan gå vidare under fliken "Om du har tid" för där finns övriga gårdar presenterade. Sedan hoppas jag att du kommer med på nästa års stämma. Du kommer inte att ångra dig.

Evy Schale

Min första fjällkostämma

Min allra första fjällkostämma blev år 2011 i slutet av juli, med drygt två år som nystartad mjölkproducent, ja hur länge är man nystartad egentligen? Förmodligen så länge alla andra bönder är i livet, när man dessutom är från en annan planet (Norrbotten) och befinner sig i mörkaste knätofseland (Dalarna) med alla dess traditioner och bakåtsträvtänk.

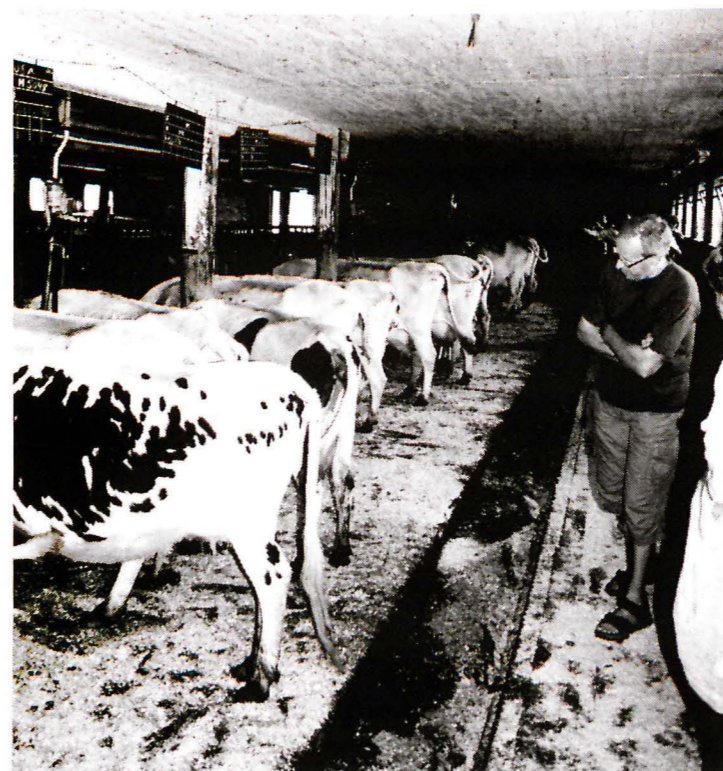
Jag och min grannfjällkobonde Eva Karlsson, åkte ner till Granhammar utanför Örebro, och anlände kanske lite sent ner till Håkan och Karin på Gårdsmejeriet Ostbiten och Ateljé Norrgården.

Trots att vi var lite sena och okända så välkomnades vi varmt och vi fick se på alla korna mitt i mjölkningen, samt fina kalvar, varghundar och angoragetter! Sedan fick vi fika i ateljén som är känd från tv, Ernst Kirchsteiger har barfota (!!) designat deras fina lada. Vi fick en genomgång av eventuella tjuvar för tappning och lite avelssnack allmänt, sedan var det dags för middag. Hela evenemanget andades såklart närproducerat och vi fick smaka alla gårdens ostar under dagarna som gick. Efter middag och massa prat, drog hågade ut för kräftfiske. Kvällen blev sen, så mycket intressant att prata om och gruppen delades upp på olika hus runt om i byn, vi fick ett gulligt litet torp, levande ljus och frukt och godis som på hotell, mötte oss på kvällen. Undertecknad som är van vid madrassövernattnings i gamla gymnasalar blev glatt överraskad. Tyvärr är det ju väldigt svårt att slappna av när man kommer hemifrån, särskilt när det inte inträffar mer än några ggr per år, så vanan trogen vaknade jag tidigt för att inse att klockan bara var halv fem på morgonen.. Inte blir man pigg och utvilad av att åka bort ..

Dag 2, fredag morgon började med härlig frukost i ladan för att sedan dra iväg på fullspäckat studiebesökresa genom Vintrosaområdet. Vi hann se granngården till Karin och Håkan som har stutar och även en bit bort, en fårbonde med eget styckeri och servering i deras fina loft på ladan, där vi även åt lunch. Efter lunchrasten och ännu mera prat (mest kor, naturligtvis) så åkte vi till Berga gård, en Kravgård med äggproduktion och även där förädlades gårdens produkter till glass! Kaffe och glass blev vi serverade efter att få hört historien familjen och deras framtidsvisioner. Mjölken till glassen kom naturligtvis från Håkan och Karins kor, ett bevis på ett tätt samarbete.

Under dagen hann vi även med en tur till Riseberga kloster, där vi fick en guidad tur med tidsenligt klädd nunna. Väldigt intressant, men det var väldigt varmt och vi led med "nunnan" som säkerligen svettades under alla klädesplagg!

Jag beundrar djupt dessa jordbrukares otroliga entusiasm och energi, vi hann även få en berättelse

Stefan Lönnquist studerar korna, foto: Johanna Engman

om det Olle i Pistvakt kallar "Läsk och matbilen" som 12 bönder samögde och under en period kört runt i Örebrotrakten fullproppad med närproducerat, nu fick vi beskåda den lite närmare än ett foto i LAND.

När vi kom tillbaka till ladan så blev det ännu mer mat, nu var middagen framdukad och den enorma fångsten av 6 kräftor lottades ut till jublande pristagare, vi andra fick nöja oss med köpta kräftor och räkor, men det gick alldeles utmärkt!! Härlig stämning och även ett föredrag och bildvisning av Lennart Fröding och hans nya bok Hästen i Jordbruket, en målande beskrivning av jordbrukskörning med häst vid sjön Fryken, kan säga att Lennarts värmländska dialekt gjorde bildvisningen ännu trevligare.

Jag och Eva åkte hem till lilla torpet för att försöka somna lite tidigare men det var så mycket som skulle avhandlas i ko-väg så det hann nog bli lördag och dag 3, innan vi somnade i alla fall..

På lördag morgon var det dags att lite vemodigt packa ihop mina väskor, som vanligt användes väl ca 1/3 del av hela väskans innehåll, och vi tog avsked av det lilla torpet, och åkte tillbaka till gården där vaccumpumpen surrade välbekant när vi traskade mot ladan där frukosten serverades.

Årsmötet avklarades och sedan serverades en jättehärlig lunch och en väldigt god cheesecake på hallon.

Mitt betyg till denna stämma, den första i mitt liv är högt, maten var förstklassig, värdparet var hjärtliga och mycket trevliga. Hoppas att deras sprudlande energi bet på min trötta gestalt, som ändock har huvudet fullt av idéer.

Jag var också tvungen att köpa hem lite av gårdens produkter i deras jättefina gårdsbutik. Alla ni som har vägarna förbi Örebro borde nog ta sig en tur in till Granhammar och besöka deras butik.

Nu har vi ett tufft år framför oss då stämman kom med förslaget att förlägga 2012 årsmöte i Dalarna, att bräcka Karin och Håkan går nog inte, men vi får kämpa och lägga ribban strax under i alla fall!

Välkomna till Dalarna!!

Text Johanna Engman, Lisselbäcka, Orsa

1063 Lisen (6869 Marieberg - 766 Driv) Foto: Johanna Engman

Från Karin:

Vi söker efter meningen med livet, går på yoga, tränar oss att bli "mindfullness", vara en bra medmänniska, behandla andra som vi själva vill bli behandlade, osv. Jag har hittat lösningen på allt detta, SKAFFA EN KO!!!! och då gärna en fjällko.

Vi (Håkan och Karin) stod som värd för årets fjällkostämma och det var en fröjd och glädje från första till sista minut. Så många trevliga och energigivande människor på samma gång på samma plats, det går inte av för hackor det!! Ganska snart går det upp ett ljus, aha! ALLA HAR DE KOR!!!!

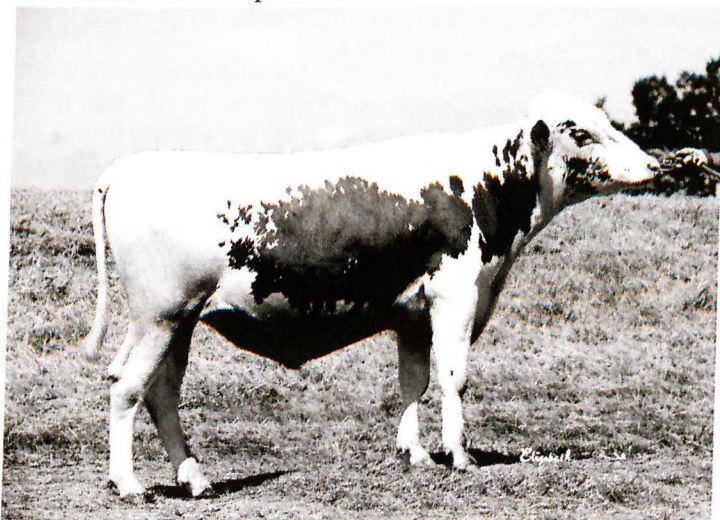
Håkan och jag (Karin) vill tacka alla som var med på stämman i somras för fantastiska dagar med många glada skratt och trevliga stunder.

Vi hoppas ni också "sparat ner dem" i minnet och kan ta fram och njuta av det i vinter.

Avelsinformation

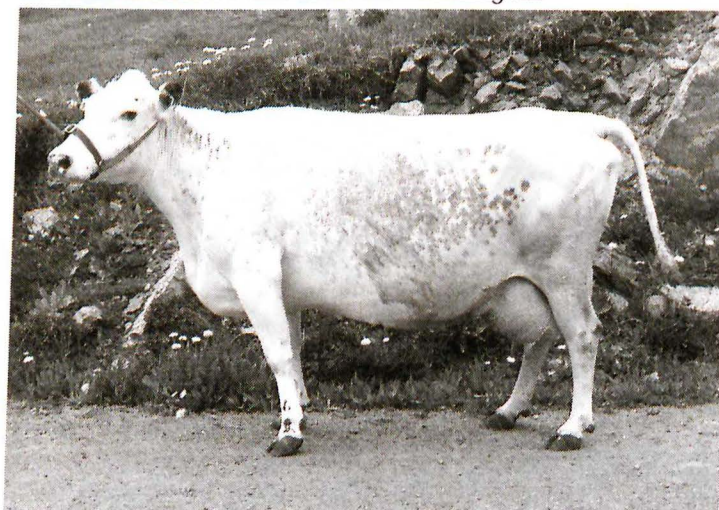
Ordinarie avelsinfoskrivare har datorhaveri p.g.a. åsknedslag så jag får rycka in temporärt.

Vi har två nya ungtjurar som satts in på semin av Viking G att redovisa, tjurkorten på dem kommer nästa nummer och innan dess på hemsidan men till dess kan vi ju informera om dom på detta sätt.

6878 Moltas, foto Elisabeth Theodorsson

Först ut är en mjölkstark tjur född hos Gustavsson i Görshorva efter en ko ur den fina Malinstammen. 6878 Moltas som han heter är härstamningen 6839 Hadar – 6758 Bula – 234 Sprint. Moder är 534 Malin som på 5,2 år gjort 7169 4,8 3,8 343 273 vilket är rätt höga genomsnitts halter i Görshorvabesättningen.

407 Malin, foto Robert Nilsson

Mormor 407 Malin har på 8,6 år gjort imponerande 7725 4,6 3,7 355 287, den minnesgode känner igen henne som mor till 6862 Baltazar. Både fadern 6839 Hadar och morfadern 6758 Bula är ju några av fjällrasens bästa tjurar de sista decennierna och förhoppningsvis blir dom tillsammans med modern från Malin-stammen en god produktionsnedärvare. Modern 534 Malin har även haft en mycket bra juverhälsa varit lätt att få dräktig och är bedömd med 83 på kropp, 85 på ben och 80 på juver så hon tål även att ses på.

1102 Fagott, foto Elisabeth Theodorsson >>>

6877 Fänrik, foto Elisabeth Theodorsson

När det gäller tjur nummer två så har även han meriter att falla tillbaka på om än dom ser annorlunda ut än för den förste. 6877 Fänrik med härstamningen 1102 Fagott – 2087 Boss – 44 Fagerman är en tjur som är mycket lättanvänd då både far och morfar är tjurar som inte förut syns i dessa sammanhang. Modern 434 Fina är dessutom speciell på så sätt att hon tillbringat somrarna på fåbod i Hälsingland med Urban Delestig som kulande stinta på moarna (vilka bilder man kan få i huvudet av sådant). Kolinjen bakom 434 Fina är unik i så motto att det är den enda som vi hittat hittills som kommer från Medelpad och den har aldrig förr varit med i tjurmoderssammanhang. Hon har börjat lite försiktigare avkastningsmässigt men kommit vartefter för att på 3:e, 4:e och 5:e kalven vara klart över besättningsmedel. Fina är dessutom ett fint exempel på det som vi så många gånger upplevt när det gäller exteriören på korna. Hon var bedömd som ung med 72 på kropp 83 på ben och 76 på juver vilket inte är så där särdeles märkvärdigt. Som 5:e kalvare blev hon ombedömd och fick då 76 på kropp 83 på ben och 82 på juver! Ett mycket klart fall framåt vilket då indikerar en nätt ko med bra ben och juver. Vi har sett det många gånger att mindre kor gärna få lägre poäng och att juver som inte är "fotomodellaktiga" får låga poäng i början men eftersom dom ändå kan vara hållbara blir ordentligt uppvärderade när kon är gammal.

6877 Fänriks fader 1102 Fagott är en sonson till 6752 Katar med 79 Tuttan från Ytterberg som farmor (finns på bild i fjällkoboken). Fagotts döttrar har överlag haft höga halter och vi är spända på hur han ska gå som tjurfader. Det är även extra roligt att kunna återuppliva tjurlinjen efter 791 Karat (Fagotts FFF) i seminsammanhang eftersom alla tjurar i rakt nedstigande led från Fagott till Karat innehåller mycket udda obesläktat material en bit bakåt i stammarna. 6877 Fänriks morfar 2087 Boss är även han fullproppad med gamla tjurar och fina kolinjer som kommit lite på undantag. Så det ska bli mycket spännande att se vad 6877 Fänrik kan bidra med i aveln.

2087 Boss, foto Elisabeth Theodorsson

Alebäck 2011-09-14

Vi har valt ut 3 st fjälltjurar plus en reserv för årets Alebäckens samling. Vi har haft väldigt smått om grupp 3-tjurar och något bättre med grupp 1-tjurar och som vanligt gott om grupp 2-tjurar. Lite skev gruppfordelning gör inget några år men det är på sin plats med en uppmaning till djurägarna att fokusera lite mer på grupp 1 och 3 när ni väljer ut era tjurmodrar för egen del. Hör gärna av er till någon av oss i avelskommittén så kan vi resonera om saken och ge lite tips om intressanta tjurfäder. De tre vi valt ut är följande

1092 Grålur	efter 2076 Svix – 1095 Flise – 7244 Matros
1077 Flemming	efter 273 Glammen – SE33944-1068 – SE33944-1063
7431 Filling	efter 38 Desing – 57 Filur – 6777 Makro Reserv
1066 Naggen	efter 3 Peter – 663 Josu – 661 Nero

Det är onekligen lite spännande tjurar som så ofta till Alebäck.

1092 Grålur är helt grå till färgen bortsett från lite vita strån i pannan. Den färgen vet vi sedan länge finns hos ättlingar till 39 Dixon och 302 Misse som både var söner till gamle matadoren 147 Riss men hade västerbottniska modernerna. Föga förvånade är då Grålur efter Dixonsonen 2076 Svix och Misse sonen 1095 Flise. MMF 7244 Matros är en 729 Homeros son efter gamla 407 Malin tidigare nämnd i Moltas härstamning. Modern till Grålur har bra med mjölk men något lägre halter och relativt på 104 112 på fett och protein.

1077 Flemming är en mycket intressant tjur härstammningsmässigt. Fadern 273 Glammen är ju en blandning av gamle genbankstjuren 9 Glam och ett moderne av klassisk Gärdemoransnitt (Göran Ceder). Modern till Flemming är en helt igenom Gerd Arnqvist producerad kossa med bra med mjölk och lite lägre halter men som ger ett relativt på 105 113. Morfar 33944-1068 är en tjur efter gamla 8 Merab som mjölkade över 17 år i kontrollen och finns bakom stammen på 1002 Manitou. Men modernet på Flemming går till en annan av Gerds kolinjer som startar med 38 Baronessan och inte förut varit med i tjurmoderssammanhang så det är roligt att få med en ny moderlinje i dessa sammanhang. När samlingen är klar får vi återkomma med mer info om modernet.

7431 Filling är efter den gamle helt norska genbankstjuren 38 Desing som vi vill testa med en ytterligare son eftersom han är så unik härstammningsmässigt för den svenska fjällrasen. Modern 628 Malin är en högavkastande 57 Filurdotter ur den tidigare nämnda Malinstammen men som inte går tillbaka på 407 Malin utan på en annan gren av Malinrådet där gamla 336 Malin som mjölkade över 100000 kilo mjölk är mormor till 628 Malin.

Reserven 1066 Naggen är en son efter en gammal "Nina" från Hedling i Orsa med mycket norsk i stammen. Hon har inga siffror att skryta med men var över 10 år då hon kom med i kokontrollen så hon kvalificerar sig ändå dock sammantaget till att vara en bra tjurmoder.

Vi får se vilka tjurar det i slutändan blir och om vi får doser efter dom! Det är bara att hålla tummarna.

Avelskommittén genom Robert Nilsson

Avkommebedömda semintjurar från Viking Genetics

Tillgängliga och godkända fjällrastjurar från Viking Genetics.

Nu har vi gjort en ny lista över Viking Genetics tjurar som är avkommebedömda. Här har vi tagit med all den viktigaste informationen.

Namn:	Gr:	Kodnr:	Stamb.	Far:	Mf:	Ant dött	Min	Mjolk	F%	P%	Dotter fert.	Kf	Kmf	Mast- res	Övr. sjukd.	Ö-tal	Ant. bed	Res- lighet	Ben	Juver	Spenn- längd	Lynne	Mjolk barhet	Tjur- index
6769 Delta	1	6-6769	96769	38 Desing	786 Maro	81	96	100	95	96	112	109	95	93	80	105	32	91	97	97	94	120	111	-5
6840 Gunde	1	3-6840	96840	739 Gute	165 Leo	59	93	95	98	98	93	112	80	99	98	104	26	109	100	106	95	102	104	-8
6847 Levis	1	3-6847	96847	46 Lester	161 Smille	61	98	99	102	99	98	98	91	89	100	101	27	92	107	97	108	102	85	-7
6851 Gus	1	3-6851	96851	6840 Gunde	161 Smille	44	89	89	101	100	95	110	84	98	95	108	22	97	110	110	105	97	109	-11
6746 Hompest	2	6-6746	96746	940 Hompen	726 Basker	111	100	103	93	97	101	88	89	105	86	105	32	101	79	124	94	94	116	+5
6801 Bude	2	3-6801	96801	6758 Bula	6768 Deger	33	103	105	100	98	100	102	92	99	102	107	6	103	100	93	104	118	111	+3
6837 Bamse	2	3-6837	96837	6759 Bam	940 Homp.	42	100	102	101	97	98	94	94	116	92	93	19	97	100	102	91	102	121	+1
6838 Lars	2	3-6838	96838	6787 Laro	6748 Bör	69	97	97	103	100	106	109	111	109	104	101	26	88	100	104	91	105	97	+3
6839 Hadar	2	3-6839	96839	6742 Harg	6759 Bam	48	106	103	104	103	98	95	85	99	97	88	18	100	102	106	109	92	100	+6
6841 Hasse	2	3-6841	96841	6742 Harg	940 Homp.	40	96	96	99	100	94	93	85	104	101	74	13	97	100	104	109	97	102	-9
6845 Baba	2	3-6845	96845	6759 Bam	729 Hom.	51	102	100	103	102	108	101	90	107	100	95	24	95	107	102	94	97	111	+6
6854 Josef	2	3-6854	96854	6758 Bula	6746 Hom.	39	110	114	94	96	102	96	89	104	97	106	24	110	102	91	98	92	114	+11
6856 Fred	2	3-6856	96856	6787 Laro	6758 Bula	38	104	102	109	102	99	103	99	103	97	111	24	98	97	106	88	105	81	+9
6858 Rille	2	3-6858	96858	147 Riss	6715 Lage	40	90	89	102	101	106	101	83				24	91	84	97	95	87	88	
6861 Dacke	2	3-6861	96861	6715 Lage	53 Guldus	38	95	93	106	102							16	100	100	124		74	92	
6738 Mast	3	6-6738	86738	786 Maro	723 Figer	127	93	92	104	102	109	102	72	110	92	103	43	92	105	110	86	100	97	-3
6777 Makro	3	6-6777	96777	6724 Mikro	786 Maro	107	103	104	96	99	103	91	109	85	107	99	27	109	87	100	109	94	88	-1
6780 Mise	3	6-6780	96780	6724 Mikro	786 Maro	119	106	105	96	101	103	86	115	92	94	99	40	109	110	86	95	110	90	+3
6848 Birk	3	3-6848	96848	708 Bill	41 Duvolen	31	87	84	105	104	104	101	95	99	104	92	16	88	110	102	97	107	100	-14
6849 Aragorn	3	3-6849	96849	710 Agaton	6748 Bör	36	104	102	98	102	99	116	92	105	107	97	16	98	100	100	97	87	111	+6
6850 Röde Orm	3	3-6850	96850	6777 Makro	41 Duvolen	58	106	106	94	100	111	95	104	89	101	93	25	101	87	86	95	97	88	-1

Ungtjurar och väntetjurar från Viking Genetics

Denna lista utgörs av de nya ungtjurarna som vi rekommenderar att ni använder i så stor utsträckning som möjligt. Väntetjurarna är de tjurar som gått ut i tillräckligt stort antal doser (ca 500 st) och som i väntan på sin avkommeprövning är så kallade väntetjurar

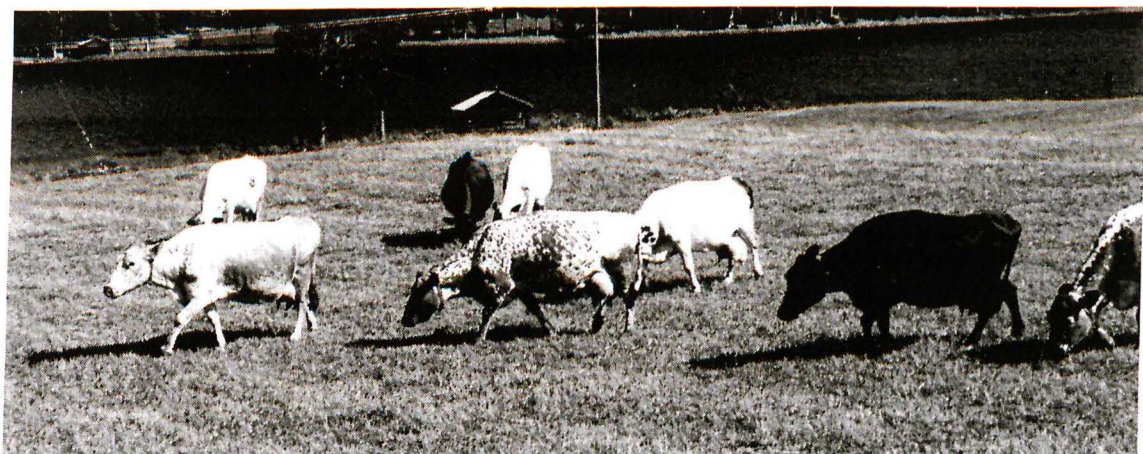
Namn:	Grupp:	Kod nr:	Sib nr:	Far:	Mf:
Ungtjurar					
6872 Snökung	3	7-6872	SvFi96872	1202 Rist	208 Monogram
6873 Faramir	3	3-6873	SvFi96873	57 Filur	2000 Maraton
6875 Hövding	1	3-6875	SvFi96875	29 Ise	196 Luddle
6877 Fänrik	3	3-6877	SvFi96877	1102 Fagott	2087 Boss
6878 Moltas	2	3-6878	SvFi96878	6839 Hadar	6758 Bula
Väntetjurar					
6858 Rille	2	3-6858	SvFi96858	147 Riss	164 Lim
6860 From	2	3-6860	SvFi96860	6765 Homa	6742 Harg
6862 Baltazar	2	3-6862	SvFi96862	6702 Bazar	234 Sprint
6864 Vidio	3	3-6864	SvFi96864	120 Viss	40 Pelle
6865 General	3	3-6865	SvFi96865	6780 Mise	40 Pelle
6869 Marieberg	1	3-6869	SvFi96869	1 Solberg	161 Smille
6867 Rapp	3	3-6867	SvFi96867	56 Riv	715 Rito
6870 Salvador	2	3-6870	SvFi96870	6858 Rille	6839 Hadar
Inköpta kalvar/ungtjurar på gång under hösten och vintern 2011					
6879 Sidor	2	3-6879	SvFi96879	6854 Josef	6839 Hadar
6880 Gulleman	3	3-6880	SvFi96880	6849 Aragorn	30 Herman
6881 Översten	2	3-6881	SvFi96881	6845 Baba	6765 Homa
6882 Sidalgo	2	3-6882	SvFi96882	1002 Manitou	7174 Minth

Har Ni en framtida avelstjur på gång?

Som alltid är det intressant att få information från Er om tjurkalvar som kan vara intressanta för avel.
Hör av Er till Thomas Lundholm, tel: 070-731 36 14, mejl: brottan@elja.com

Den ursprungliga smaken av fjällko

-av Thorsten Laxvik

Kor hos Englunds i Ismundsundet 1996, foto Lennart Rosén

I mitten av 90-talet lämnade jag Stockholm för Edsele i Ångermanland. I 40 år hade jag trampad Söders trottoarer. Barndomens somrar i pappas hemby Mjösjö i Jämtland drog mig norrut. När sommarlovet var över steg fuktiga moln ur skogarna och varnade om annalkande höst. Jag ville uppleva hela året i skogslandet. Och fick familjen med mig.

Jag tog med jobbet som utbildare och skaffade snart får. Barnen bodde i ladugården om våarna och jag började närma mig jordbruket. I arbetsboken, som barn på 60-talet och början av 70-talet fick i skolan för att få lov att arbeta, stod att jag inte fick bli jordbrukare på grund av allergi. Men jorden drar kreativa människor till sig och via en granne skaffade jag grundläggande kunskaper om jordbruk, djurhållning och slakt.

Året 2006 var jag med och bildade Nipakademin för att återställa det gamla beteslandskapet i de för Ångermanland typiska niporna. Nipor är lösa tvärbranter ned mot våra älvar, ett fenomen som uppstått på grund av den snabba landhöjningen. Djuren betalade aldrig åkrar förr i tiden utan gick på marginalmarker, i skogen och i niporna.

Vi ville få djurhållare att åter släppa sina djur i niporna för att hålla tillbaka slyet men intresset var begränsat. Vi bestämde oss för att utveckla egen djurhållning och jag hade redan börjat med en grupp highland cattle, hedenhöskossor som är kända för att hålla rent där de går fram. På andra håll hade man redan restaurerat nipor och ett antal djurhållare gick samman och bildade kooperativet Norrbete. Vi var nio gårdar med nöt och lamm som bestämde oss för att producera det bästa tänkbara. Nördaktigt penetrerade vi köttfrågan. Exakt hur lång tid ska det ta av kyla ner djuret efter slakt? Hur mäter man PH i köttet hos nyslaktade djur för att tillse att de inte var stressade vid avlivningen? Vilka raser ansätter mest intramuskulärt fett?

Hur uppnår man bästa näringsvärdet i köttet. Vad ska djuren äta för att må bra? Vi hittade nästan alla svaren genom att titta bakåt. Fäbodjordbruket var genialt. Djuren levde i ekologisk balans i skogen. De band genom sitt trampande mer kol i marken än de producerade och gödslingen av skogen ökade tillvästen på träden så att mer syre gavs ut. Energin som åtgick i jordbruket producerades på gården. Maten konserverades helt utan konstlade tillsatser och avståndet mellan producent och konsument var minimalt. Fjällkon har levt i vårt land i minst tusen år. Den är gjord för våra landskap och vår miljö.

Av en händelse hittade jag en getbonde i Jämtland som jag gick i Södra Latin med på 70-talet. Gert Andersson heter han och är utbildad till pantomimiker i Frankrike. Han är en duktig mejerist men ännu bättre på att prata medan hans fru Gunilla gör fantastiska ostar. När nördar möts uppstår saker. Vi bjöd hem Gunilla och Gert på middag. Jag hade hjälpt en granne att slakta och fått med mig en entrecote av en nio år gammal överfet och pensionerad fjällko. Jag råstekte små mandelpotatisar, gjorde en bearnaise på ägg från frigaående höns och serverade ett gott amaronevin till. Efter halva måltiden förlorade vi kontakten med Gert. Den annors välsmorda truten tystnade och vi andra tittade andäktigt på honom. Han var i trans. Smaken hade träffat något i honom. När han återkom till sin lekamen frågade vi vad som hänt men han kunde inte berätta utan mumlade bara något om att ord inte skulle räcka till att beskriva upplevelsen.

Finns det arketytiska smaker som berör oss på djupet? Ligger generationers smakupplevelser kvar i vårt kollektiva minne? Hur har lusten att äta gott skapats? En kort tid efteråt skulle Gert ta emot generalsekretären i Slow Food för att planera ett Terra Madre - arrangemang i Jämtland. Gert ringde och frågade om jag hade kvar något av fjällkossan men det hade jag inte.

Däremot hade vi hemslaktat en annan ko och jag lovade att skicka upp en bit till Vången där Paolo Di Croce skulle utspisas efter att ha fått se levande fjällkor hos Runsten i Alsen. För att inte generera sina värdar berättade Di Croce att de hade världens bästa kött i norra Italien där han kom ifrån och att han därför var mycket finsmakad.

Efter att ha ätit av fjällkon under tystnad staplade han för svenskar begripliga superlativ på varandra – splendido, formidabla exilento. Gert lade ut texten kring kossans nio år men hade inte läst följbrevet som kom med köttet. Kon var född 1986 och var vid slaktstillfället fyllda 22.

Även Paolo Di Croce träffades av smaken på fjällkon.

Någon tid efteråt hittade jag en annons på blocket där det såldes fjällkvigor. Jag ringde och var välkommen att komma och titta. Jag kände igen namnet på byn och fantiserade om att djuren kom från min pappas mormor som hade gården nästgårds Englunds i Ismundsundet.

På vägen till Englund passerade jag Stugun där min förfader Gjurd Bodakarl fick krogrättigheterna i slutet av 1200-talet av ärkebiskopen i Uppsala för att hårbärgera pilgrimer på väg till domkyrkan i Nidaros (Trondheim). Gjurd var en så kallad stugukarl och förutom att bespisa resenärerna tror man att han också vårdade deras själar.

Hos Englund överträffades mina förhoppningar. Det visade sig att han köpt den sista fjällkobesättningen från Mjösjö i slutet av 70-talet då Långströms lade ner jordbruket; samma besättning som jag ofta besökte om somrarna som barn. Inte nog med det. Han visade mig sitt unika skogsbete, runt 40 hektar relativt orörd skog med lågor, orkidéer och lyckor.

Jag och några jämnåriga cyklade ofta till Långströms för att vara med om mjölkningen i sommarladugården. Svea och Ebba fäste sina huvuddukar med knutar i pannan, satte spannen mellan benen, lutade huvudet i ljumsken på kon och mjölkade med vana händer så det strilade, sjöng och skummande i hinken. När jag såg Englunds kor dök dofterna från ladugården upp i mitt minne: varma kor som åt skurna rovor och potatisar, pissade och sket om vartannat. Det var något jordnära, urmoderligt och aningen erotiskt över minnet. Jag minns särskilt en ko som alltid satte mulen upp i taket och petade bort takspånen för att bättre kunna dra väder.

Naturligtvis köpte jag alla kvigor. De går med mina herefordkor i skogen och niporna men jag håller fjällkonlinjen ren. Men Englunds djurhållning är unik och kan illustrera hur vansinnig industrialiseringen av jordbruket är. Hans fjällkor som går i skogen och enbart äter gräs, sly och örter ger en fet och fin mjölk som liksom köttet får en kvot mellan omega3 och omega6 som närmar sig 1 till 1.

Nästan lika nyttigt som vildfångad fet fisk. Mjölken innehåller också nästan dubbelt så mycket kasein (ostämne) som industrimjölken från en holsteinko (svartvita kossor som brukar benämnas pattrar och ben). Holsteinkon håller bara några laktationer (kalvningar och därmed mjölkomgångar) medan fjällkon håller tio utan större problem. Industrin förmår inte betala för dessa kvaliteter utan betalar för mjölmängd. När Englund skickar sina kor på slakt får han avdrag för att djuren är för små. Han får i snitt 8-9 kronor kilot på slaktvikten mot mer normala ca 25 kr.

Englunds djurhållning är så nära en tusenårig tradition vi kan komma. Avsteget är den maskinella skörden av vinterfoder och själva vinterfodret som förr mer bestod av starrgräs och örter och idag mer av klöver, ängsvingel och timotej.

Men köttet från Englunds kor är någorlunda miljösmart ur klimatologisk och biologisk synvinkel, det är nyttigt med tanke på fettsyror och det är gott, åtminstone i min mun.

Den förstklassiga uppfödning som Englund står för kräver också en förstklassig slakt. Därför bygger vi ett hantverksmässigt slakteri där djuren får stå i flera dagar och vila upp sig efter intransporten, där de bedövas utan att skiljas från flocken, där avkylning och mörning sker i naturlig takt och dit alla djurhållare och konsumenterna är välkomna för att övervaka arbetet.

Åldrad fjällko från Englund kombinerad med förstklassig slakt och tillagning. Avgör själva var smaken träffar dig.

90-talsmatadoren Bubben hos Englunds i Ismundsundet 1996, foto Lennart Rosén

Inga rovdjursproblem för fjällrasen?

Det verkar glädjande nog vara så att det inte är några problem med rovdjur vad gäller fjällrasen! Åtminstone är det en möjlig tolkning av intresset kring frågan i "Fjällkon" tidigare i år. För det är faktiskt så att ingen endaste har hört av sig och berättat om några som helst problem med rovdjur och fjällkor, så det får väl vara en glädjande nyhet som vi kan föra fram! Eller? Kan det vara så att ingen tog sig tid att berätta? Eller så är det så enkelt att vi inte har just några fäbodbrukare med i föreningen så frågan inte nådde dom som har problemen. Framtiden får utvisa vad som är rätt i detta fallet.

Robert Nilsson

Kaseintester, höstens viktigaste satsning

Vi har via Viking genetics skickat material att testa de senaste 10årens insatta ungtjurar beträffande deras arvsanlag på kaseinerna Kappa, Beta och Betalactoglobulin. Vi beslöt i avelskommittén att börja med alla insatta ungtjurar via Svensk Avel och Viking Genetics eftersom dom är vanligast förekommande i härstamningarna och även lättast att få tag på för den ordinära fjällkoägaren eller den intresserade mejeristen. Det kommer även att testas 5 fjällnära tjurar men mer om det i informationen från fjällnärakommittén.

Vi får svar i mitten av September tyvärr efter pressläggningen av tidningen men ni kommer att få ta del av det på hemsidan och naturligtvis om ni hälsar på oss i Elmiamontern där fjällrasen som en av världens bästa ostrar om inte till och med den allra bästa är vårt tema.

Precis i pressläggningen har vi fått svaret, det ser väldigt lovande ut, 18 av 27 testade tjurar har kappakasein B! Mer om detta i nästa nummer!

Kortkort referat från årsmötet:

Årsmötet hölls lördag morgon den 30/7. Allt flöt på lugnt och stilla.

Styrelsemedlemmar i tur att avgå valdes om ävenså revisorerna. Ekonomin ser fortsatt bra ut, ni kan se detta på nästa sida.

Vi diskuterade om vi i fortsättningen ska göra 2, 3 eller 4 nummer av tidningen eftersom vi i dagens läge inte får in önskat material... Det framkom att stämman även i fortsättningen önskar 4 nummer av tidningen. Se även ovan till höger.

Inga diplom delades ut då mottagarna inte var på plats, vi avser att dela ut dessa på nästa års stämma som kommer att hållas i trakten av Orsa, Dalarna.

Kristina Torén

Stämmans val av tidningsstrategi!

Jag frågade i Fjällkon nr 2 vad som medlemmarna ville ha när det gällde tidningen och dess utgivning. Det har ju varit sorgligt svårt att få in artiklar trots alla böner och medhårsstrykningar. Jag undrade om vi skulle gå ned till två tidningar per år för att kunna fylla dom ordentligt eftersom det nu allt tydligare blir så att vi inte förmår producera 24 sidor 4gånge per år med nuvarande skribentskara. Resonemanget gick en längre stund kring 2 eller 4 tidningar och sen fanns förslag på 3 tidningar uppe ett tag. Stämmans mening efter votering blev dock att det var roligare att få 4 tunna tidningar per år än 2 välfyllda. Varje tidning innebar en påminnelse om att man inte var ensam som konörd och den stärkte viljan att fortsätta kämpa på där hemma. Beslutet blev då att som förut fortsätta med att ge ut 4 nr per år om än dom blir tunnare än de 24 sidor vi strävar efter. Det är tacksamt att se att tidningen ändå betyder något för medlemmarna och jag kan bara hoppas att det på något sätt kan visa sig det kommande året i en ökad tillgång på artiklar och bildmaterial!!!!!!

Robert Nilsson

GRATTIS!!

Till:

Lars Schale
60 år
29/8 2011

och

Mårten Dahlberg
50 år
25/9 2011

4(0)

Sv.Fjällrasavel Ideell För,
Org.nr 824000-9780

BALANSRÄKNING

2010 12 31 2009 12 31

TILLGÅNGAR

ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

Materiella anläggningstillgångar		
Inventarier, verktyg och installationer	1 608	1 608
Summa	1 608	1 608

SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

1 608 1 608

OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR

Kortfristiga fordringar		
Övriga fordringar	495	516
Summa	495	516

Kassa och bank

194 790 153 307

SUMMA OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR

195 285 153 823

SUMMA TILLGÅNGAR

196 893 155 431

3(6)

Sv.Fjällrasavel Ideell För,
Org.nr 824000-9780

RESULTATRÄKNING

2010 01 01 2010 12 31 2009 01 01 2009 12 31

Rörelsens intäkter m m		
Nettoomsättning	154 270	125 527
Summa	154 270	125 527

Rörelsens kostnader

Råvaror och förnödenheter	0	-1 213
Övriga externa kostnader	-75 303	-155 579
Personalkostnader	-13 733	-18 924
Summa	-89 036	-175 716

RÖRELSERESULTAT

65 234 -50 189

Finansiella poster

Övriga ränteintäkter och liknande intäkter	169	0
Räntekostnader och liknande kostnader	0	-500
Summa	169	-500

RESULTAT EFTER FINANSIELLA POSTER

65 403 -50 689

RESULTAT FÖRE SKATT

65 403 -50 689

ÅRETS RESULTAT

65 403 -50 689

Jag har varit maniskt kointresserad sen 5-års åldern, jag lärde mig läsa på kotavlorna hemma i lagårn och tjurkatalogerna från Norrlandstjurcentral. Trots detta hade jag inte stött på begreppet "kolinje" (i alla fall som jag minns) innan jag hittade till fjällrasvärlden och dess benämningar, där var det framförallt Mårten Dahlberg som var guiden in i den, jag fick första kontakten med S-linjen från Abrahamssons och N-linjen från Rut Svensson och alla andra klassiska kolinjer i fjällrasen. Efter att jag fått tag på mer litteratur i ämnet så ser jag ju att nog pratas det om kolinjer/kofamiljer även i andra raser, men man måste komma till det som skrivits av avelsintresserade och inte bara av produktionsintresserade. Alltnog, att prata om kolinjer/kofamiljer är ett sätt att hålla ordning på avelsmaterialet och bevara dess historia och det är inte minst viktigt i en liten ras.

Värdet av att skilja på olika kolinjer ur genetiskt synpunkt kan diskuteras i all oändlighet beroende från vilken ståndpunkt man kommer in i resonemanget. Klart är att det finns anlag som ärvs via modernet (mitokondrie dna), men hur stor den delen är i en population är svårt att säga. Värdet av en massa olika kolinjer minskar ju även om man bara använder samma tjurar på alla linjer, så tillgång på en "tjurmångfald" är även viktigt för att bevara värdet av de olika kolinjerna. Samtidigt kan man säga att ju mer tjurmaterialet är likt desto större del av genmassan står det mitokondriella för så på ett sätt ökar värdet av olika kolinjer då, ja ni ser man kan diskutera fram och tillbaka om allt.

Vi har tappat många linjer, och fortsätter tappa i snabb takt nu.

Det som fått mig att skriva denna artikel är dels en trend som jag sett under en lång tid och dels en artikel som jag läste i STN-Bladet 1/2011. Man har i Norge gått igenom en stor del av STN-rasen och letat efter hur många aktiva kolinjer man har kvar i dagens norska fjällrasavel. Det visar sig att man har 20 st kolinjer som man med säkerhet vet stammar från Norge, därutöver har man 10 st som är importerade från Sverige. Jag kan inte annat än säga att jag blev lite förskräckt över hur få norska fjällraslinjer som fanns kvar, men när man tänker efter och minns att man var nere i ca 300 kor när rasen var som lägst i numerär så inser man att STN var rätt illa ute i slutet på 70-talet och då kan det lätt bli ett sådant resultat. Det är helt enkelt fruktansvärt lätt att tappa bort kolinjer. Må det då vara att dom har kvalitetsproblem (för det händer) eller att dom står hos en bonde som inte har kontakter för att sälja dom till liv när han/hon ska sluta som bönder. Eller att det blir ett hastigt dödsfall och dom anhöriga inte vet var dom ska vända sig. Eller att alla vet var dom ska vända sig men vi som finns kvar har dåligt med pengar (vilket tyvärr är allt vanligare), speciellt på hösten innan dom beramade EU-pengarna dyker upp. Ja, det kan gå snabbt när material försvinner. När vi köpte ut de första datalistorna till "Projekt rädda fjällkon" 1993 så fanns det nog fler

fjällkor kvar än vad vi vågat hoppas på, och när vi kompletterade med att köpa ut härstammningsbevis i dec 93 över dom djur som vi bedömde som renrasiga så fyllde dom 7 A4 pärmar. Sen märkte vi snabbt att det inte räckte med att ha kännedom om dom helt renrasiga korna för när tillgången på fjällrastjurar ökade började ju fler använda dom på sina "SKB" och gå tillbaka mot renrasig fjällras. Så 1998 i oktober köpte vi ut H-bevis på alla kor som stod som ras 3 i kokontrollen (alltså alla SKB, Fjällras, RK och blandningar däremellan) och dom fyllde 13 proppfulla A4 pärmar och minns jag rätt var det runt 3000 st. Många av dom djuren var enda SKB/Fjäll djuren som fanns kvar i besättningar som hållit på sen 60-70-talet och bytt ut sina SKB/Fjäll mot större raser. Dom var alltså i många fall de sista representanterna för sina modernelinjer. Veldig mycket av det materialet är idag borta mycket beroende på att så många av dom 20-30-kors besättningar som dom stod i har slutat med korna sen millennieskiftet.

Avelskommittén har beaktat kolinjerna

Efter millennieskiftet har det fötts 27 tjurar av fjällras som Svensk avel/Viking genetics har satt in i seminverksamheten. Vi har haft möjlighet att påverka nästan alla dom inköpen och det har varit ett genomgående tänk under den tiden att om möjligt försöka till alla andra krav på tjurmodern som exteriör och avkastning samt inte minst en renrasig härstamning även koppla in aspekten på vilken kolinje hon tillhör. Jag tycker man kan säga att vi lyckats bra för vi har använt 22 olika kolinjer varav 15 aldrig förekommit förut som tjumoderlinjer inom den ordinarie seminverksamheten. När vi haft ett val mellan två jämförbara tjurkalvserbjudanden har vi om möjligt prioriterat en ny kolinje. Så vi har under en rätt lång tid beaktat den här frågan inom avelskommittén för att vi anser den som viktig att ta hänsyn till för att bevara mångfald och bredd utan att behöva kompromissa om kvaliteten.

Vad har vi idag kvar i Sverige då?

Ja, det hade varit intressant om vi hade kunnat hjälpas åt att kolla upp hur många aktiva ko-linjer vi har kvar i fjällrasen idag. Jag är lite rädd att vi faktiskt har mist ett par av dom riktigt tunga kolinjerna inom rasen som bidragit med mycket gått under åren. Har vi kvar kor ur G-linjen från Aronssons i Långänge? Den var riktigt talrik på 90-talet men nu är ursprungsbesättningen såld sen 10 år och jag vet inte om några djur ur den idag? En misstanke är att en hel del av linjerna kan finnas kvar i dikobesättningar för där får vi ju sällan uppgifter om djuren och det gör att vi tappar kollen. En paradox är att det troligen är så att en av kolinjerna från Lillhärjebygget kan vara fjällrasens allra största kolinje idag, den som går ut från kon "Fina" född 67 på Lhb innehåller troligen över 50 individer och det ger ju onekligen perspektiv åt det där med att bevara. Det gäller verkligen att vara rädd om allt och inte bara det som andra påstår är bevaransvärt, för fjällrasens mångfald är alla linjer viktiga inte bara dom välkända. Jag har för skojs skull för egen del haft ett ark med alla dom kolinjer jag har i min egen lagård som jag knallat

och fyllt i vartefter djur försvunnit och kommit till och vi kan ju ta min besättning som ett exempel.

Jag har idag 23 olika moderlinjer av fjällras i lagårn.

12 stycken som stammar från Norrbotten med summa 46 individer.

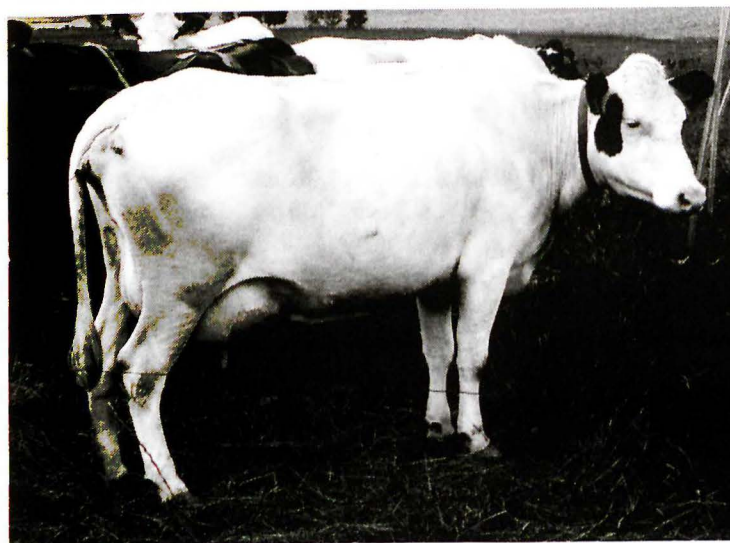
5 stycken som stammar från Västerbotten med summa 15 individer.

5 stycken som stammar från Jämtland med summa 10 individer.

1 styck som stammar från Dalarna med 1 individ

Summa 23 kolinjer med sammanlagt 72 olika hondjur.

Det säger sig självt att flera av linjerna är små, mycket små. 7 st av dom har jag bara en enda individ av även om jag i vissa fall länge varit rädd om dom och försökt uppföröka dom. En av Jämtlandslinjerna har jag haft i över 10 år och de sista 8 åren bara haft en enda ko som fått nu sin sjätte tjurkalv på raken! Då är det svårt att få fler, henne har jag dock använt som egen tjurmoder och sparat en son som fått 7 små fina kvigkalvar som en försäkring för att åtminstone få något kvar. Det är även så att jag tappat flera linjer som jag verkligen kämpat för att få behålla.

102 Sköna, ur en av de till Finland utvandrade linjerna. foto Robert Nilsson

De sista tre åren har jag mist 3 linjer varav två nu bara finns i Finland hos Stefan Lönnquist där han vårdar dem ömt och lär dom finska för framtiden och det är tur för dom två linjerna finns nu inte längre någon annanstans än där. Den sista av dom tre finns som tur var kvar hos Gustavsson i Görshorva. Men samtliga är exempel på linjer som jag verkligen inte ville tappa men ändå gjorde vilket lätt blir fallet när antalet blir för litet.

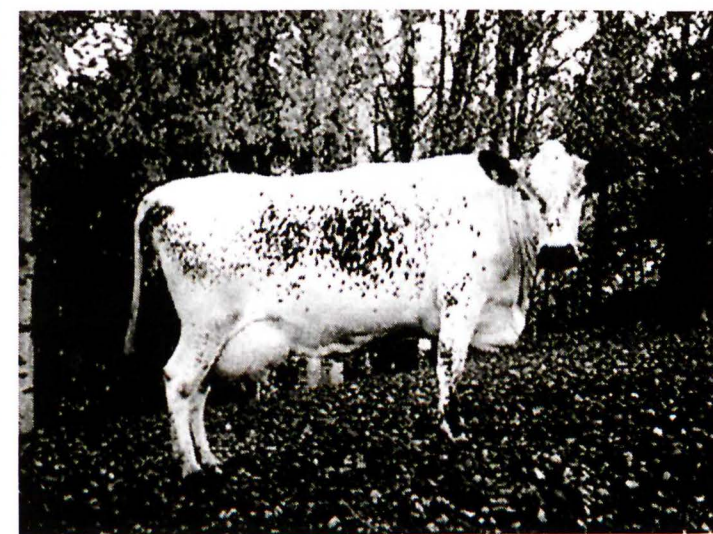
Jag har hela tiden haft som tanke att jag bara skulle ha kolinjer som stammar från Norrbotten eftersom jag bor här och vartefter sälja av till liv dom som kommer från andra delar av Sverige. Jag har uppmuntrat andra att spara kolinjer från sina hemmalän för jag tycker det är roligt om man kan ha en egen "proveniens" på sin

besättning. Det är dock svårt att vara konsekvent där för hela tiden dyker det upp djur i linjer som man tänkt sälja till liv som man helt enkelt inte nämns sälja av för dom är så trevliga. Så fortfarande efter över 20 år så har jag gott om linjer kvar som inte stammar från Norrbotten men jag säljer helst till liv från dom om jag kan så antalet djur ur dom är som syns mindre per linje räknat.

Naturligtvis så finns dom flesta av de linjer som jag har även hos andra fjällkobönder, men har jag räknat rätt så är det 6 eventuellt 7 av linjerna som bara finns kvar hos mig och dom känner man ju ett mycket stort ansvar för. Det vore dock mycket intressant att för dokumentationens skull få ett grepp om hur många olika kolinjer vi ungefärligen har kvar idag så jag skulle vilja uppmana er att titta efter i lagårn och bland kopapperna och se hur många olika linjer era egna kor går tillbaka på.

Jag har många linjer för att jag startat min besättning från noll en gång medan andra kan ha 2-3 kolinjer för man har tagit över gården från föräldrar och uppförökta utan inköp. Det spelar ingen roll vilket, det är intressant för föreningen att veta vad som än kommer ut av detta så ska vi försöka publicera en enklare sammanställning i första eller andra numret av tidningen 2012. Jag skulle efter att ha inventerat många besättningar genom åren misstänka att de flesta har färre linjer kvar än vad man tror. Jag har rätt gott om datalistor som kan hjälpa er att komma längre om ni är osäkra eller saknar data så hör av er i saken så forskar vi i vinter! Till dess så ska du vara rädd om dina fjällkor, kanske är en av dom den sista ur sin "ätt"!

Robert Nilsson

361 Majken, även hennes linje utvandrad till Finland. foto Robert Nilsson

Stämman i Norge 2011

2:a april var det årsstämma för Norska STN föreningen på Rendalen hotell i Norge. Så klart var vi där för att ta vara på information med våra norska vänner. Ordförande för mötet var Leif Gjessing som hälsade alla välkomna, Han tog upp något som vi tyckte var en mycket bra metod att alla som köper spermastrån av STN-tjurar blir automatiskt medlemmar något som kanske vi borde sträva efter i vår förening med?

STN föreningen har haft 3 tjurkalvar på uppfödning för tappning var av bara 1 har klarat sig, 1 gick ut på grund av sjukdom och en annan på grund av maniskt ridande. 3 st äldre tjurar har lagts åt sidan och gjort plats för 4 nya tjurkalvar som har valts ut. Föreningen har även importerat 100 doser av vår svenska tjur 6867 Rapp det tycker vi är roligt!

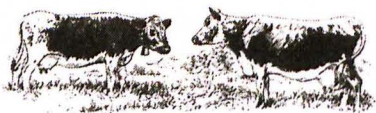
2009/2010 hade det gjorts 1463 semineringar med STN-sperma vilket är en nedgång på 85 inseminationer dvs. 5,5 % det var 472 producenter som använde STN-sperma under säsongen. 28 nya gårdsoxar blev stambokförda, nya regler har tillkommit för stambokförning av tjurar, tjurarna får inte ha mer än 6,25 % rasinblandning och tjurmodern måste stå med i kokontrollen!

Vandringspriset för bästa ko gick till Elisabeth och Erik L Moen i Surnadal för kon 1 Åsa, som även fick samma pris 2006.

Dom första kossorna som fick diplom för hög livstidsavkastning var 53 Løkkeli efter 9010 Øst-Tor och 80 Flekkmari efter 9018 Sæther. 53 Løkkeli: 15 års middel: 5832-3,6-3,4 = 6097 kilo Ts 80 Flekkmari: 12 års middel: 5634-3,9-3,2 = 4846 kilo Ts 3 stycken tavlor blev utdelade till: Rolf Petter Tørres, Røros för tjuren 40033 Malm, Torhild Moland, Austmarika för tjuren 40034 Knerten och Atle Meås, Fannrem för tjuren 40032 Dolfus.

Vi var på studiebesök hos Ola Sørberget där det fanns en hel besättning jätte fina kor och kalvar. Dom som utmärkte sig mest var tvillingarna som inte alls var lika varandra (se bilden) en exteriörtävling gjorde vi på gården där normännen vann stort, det var synd för priserna var så fina, både sittunderlag och filtar med fjällko motiv kunde man vinna!

Josefin Kallin
Robert Eklundh

Tvillingkalvarna som omnämns i texten, foto: Josefin Kallin

Barndomsminnen

När jag och mina systrar var små tjatade vi på pappa att vi ville ha en ridhäst.

- Varför då? sa pappa, ni har ju korna! 25 stycken SRB, vad mer kan ni önska er?

När ni lärt er att rida på korna, då är ni mogna för en häst...

Sagt och gjort, 375 Blomstra utsågs som en passande ko, lugn och sansad. Vi provsatt några gånger i lagården, pappa ledde Blomstra fram och tillbaka på mittgången. Vi putsade och fejade Blomstras päls, vi kratsade klövarna!!!! dock bara framklövarna. Fick vi någongång tag på bakbenen för vi ner i dyngrännen fortare än vi blinkat, så vi konstaterade att: bak där var kon alltid ren...

Så en morgon, ett par dagar efter betessläpp var det dags. Pappa och farfar resonerade som så att; 25 kor med träningsverk, då kan det nog inte hända så mycket!!! Med en omgjord kogrimma som tränas, ett hamparep som tygel och farfars flanellskjorta som sadel, satt jag och syrran upp. Blomstra gick fint bredvid pappa, (eller mer vaggade som en gås, sådär som det ser ut någon dag efter betessläpp).

Vi njöt! smackade, skänklade och berömde.

Vi var ute mycket med Blomstra och när hon tyckte att det räckte ruskade hon helt sonika av oss, varsamt och fint. Om vi inte halkade av på det viset så "hakade" hon av oss i äppelträdet utanför lagården.

När vi efter ett par år lärt oss "rida på korna" fick vi en fjordhäst. Silvervit som hon hette påminde mest om en stridsvagn jämfört med Blomstra.

Mina systrar blev "hästbitna", det gick ju att hoppa med Silvervit och det gjorde det inte med Blomstra, men jag fortsatte min ridkarriär "till ko".

/Karin Lundquist

Livdjursförmedling

Information

Hej alla kovänner!

Om jag inte svarar på telefontiden så lämna alltid ett meddelande så hör jag av mig så fort det går. Vi har också förmedling på vår hemsida: www.fjallko.se Där får ni annonsera själva

Mårten!

Livdjursförmedlare:
Mårten Dahlberg
Tel: 0612-532 67
Fax: 0612-531 07
Telefontid: Måndagar 12-13.00

OBS! OBS!

Leukos och BVD-prov ska tas 1 gång/år. BVD-provet (friförklaringen) får vara högst 3 månader gammalt vid livdjursförsäljning. För dem som är mjölkleverantörer sker detta automatiskt via tankprovtagning. Övriga måste kontakta sin Husdjursförening för anslutning/provtagning.

Till salu:

Vuxen tjur till salu, van att gå ute.
Bibi Brynilds, 070-699 66 94, Dalarna

Tjur till salu
Eje Friman, Sävsjö, Småland, 0382-126 71

Kvigor i olika åldrar till salu
Joachim Gustavsson, Mjölby, Östergötland,
070-592 50 43

Köpes:

En tjur
Björn Svenning, Uppland, 076-817 53 07

Fjällnära ko
Jonas Nordling, Bjurholm, Västerbotten,
071-282 71 46

BILD FRÅN STÄMMAN

Guiden vid Riseberga kloster utklädd till nunna i tidsenlig dräkt.
Foto: Johanna Engman

Porto betalt

~~Avs: Svensk Fjällrasavel
c/o Kristina Torén
Stagneliusvägen 23 VI
112 59 Stockholm~~

BILD FRÅN STÄMMAN

Robert Eklundh med sonen Martin i kohagen på Granhammar, foto Johanna Engman

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel